

TARTALOM.

I. Költemények.

	Lapszám
Késő ősszel. Murányi Farkas Sándor	11
Apám levelére. Pap Domokos	20
Karácsonykor. Egy unitárius kis leány	22
Kolcsár Ilona szerencsétlen halála. Révész István	24
Otthon mindenütt. Józán Miklós	71
Uton. Pap Domokos	82
A Kossuth asztalánál. Nagy Lajps.	109
Félben maradt ház. Pap Domokos	160
Hit szava Rédiger Géza	171
Az ember. Kédiger Géza	172
Önbizottan. Rédiger Géza	172
Hódolat. Tarcsafalvi Albert	197
Dal a Miatyánkról Pap Domokos	206
Vég. Pap Domokos	207
Emlék sorok. Józán Miklós	231
Mózes csipke bokra Murányi F. Sándor	241
Déva vára. Józán Miklós	257
Későn ősszel. Nagy Lajos	311

II. Vallásos és erkölcsi tárgyú közlemények.

A XX. száz küszöbén. Ferencz József	1
A ki ég az él. Dr. Eliot A. Sámuel	4
Föl a lobogót. Boross György	5
Amerikai unitárius lelkészek	14, 75. 124
Az új esztendőben. Látó	17
Elmélkedés a múlt s jövő felett. Pap Mózes	18, 36
Fogjunk kezét. B. Gy.	22
Missioi levél. Deák Miklós	28
Az új száz év küszöbén Ajtai János	33
Az új száz Bowie V. Copeland	35
A mi vallásunk. Perczelné Kozma Flóra	39
Órallás. i. r.	56
Humanizmus és háboru. Br. Petrichevich Horváth Kálmán	65
Egy unitárius hite	72
Hogyan lehet boldog az ember? Raffaj Domokos	81
Az új templom mire int minket. Rédiger Géza	46
A szerénység jutalma. Deák Miklós	85
Zsidók és unitáriusok. Boros György	78
Vallásos regények. Fanghné Gyujtó Izabella	111, 129
A mi hitvallásunk. Clarke Freeman Jakab	113
Miért lettem unitáriussá. Újvári László	127

Pünkösti üdvözet. Dr. Boros György	153
Nemzetközi tanácsa az unitárius és szabadelvű vallásos gondolkozóknak	154
Nyári tanítás. B. Gy.	169
Nemzetközi unitarizmus. Street J. Kristóf	174
A vallásos buzgóság külső megnyilatkozása. Pál Ferencz	208
Vallásunk mai szereplése Perczelné Kozma Flóra	273
Unitárius mozgalmak külföldön	196
Az unitárius templomi énekes könyvről. Kezma Miklós	233
Elnöki beszéd. Br. Petrichevich Horvát Kálmán	244
Az ifjuság és a D. F. Egylet. Váry Albert	278. 322
Az Unitárius Közlöny 1902-ben	305
Sándor János elnöki beszéde	312

III. Életrajszok és rokon tárgyuak.

Murányi Farkas Sándor. B. Gy.	9
Barabás József (1853—1909.) Pap Mózses	41
Kóváry Mihály (1837—1900.) Kf.	73
Györfi Ferencz (1853—1901.) K.	105
Györfi Ferencz. Raffaj Irma	89
Siménfalvi György (1834—1901.) th.	137
Dávid Ferencz (1510—1579.) Dr. Boros György	275
Tolsztoj Leo. Ujvári László	220
Kozma Ferencz. Boros György	289
Tarcsafalvi Pál. Gálfi Zsigmond	298
Rédiger Géza (arczképpel). Boros Gy.	306
Római levelek. Paolo.	315

IV. Nők világa.

Egy pár szó papnéinkhoz és tanítónéinkhoz. Egy városi nő	7
Válasz «Egy városi nő»-nek Ibolyka	54, 133, 181
A nő rendeltetése. Polgár Lipótné	159
Karácsonyi ajándék. Ibolyka	161
Észrevételeim. Egy városi nő	182
Nők világa. Ibolyka.	224

V. Az ifjuság köréből.

20. 22, 82. 163, 169, 177, 206, 207.

V. Vegyestartalmu köslemények.

Székely dolgok (3-ik levél). Egy öreg székely.	83
Székelyek	90
Nemzeti eszmény. Dr. Boros György	97
Ágnes asszony élete. Mihály Ferencz <i>B. Gy.</i>	134
Kérdések és feleletek. Ujvári.	139

Kérdések és feleletek. Raffaj Irma	165
Az angol unitáriusok gyűlései. Józsa Miklós	173
Kik voltak Londonban?	176
Az unitárius kollegium.	179
Pályázat	184
Felhívás adakozásra	186
Felhívás a tápintézet érdekében. Daniel Gábor	194
A kolozsvári unitárius papnevelő intézet önképző körének története a XIX. században. Pályamű. Barabás István	200, 218.
Angol vendégeinkről. Korelmárosné Buzogány Mariska	210
Unitárius leányok lobogója.	225
Ünnepélyeinkről. Ujvári László	260
Budapest. Árn.	266
Angol hitrokaink üdvözlése Bedő Albert részéről	267
Az angolok nálunk	268
Pénztárnoki jelentés. Gálfi Lőrincz	281
A kegyelem hatalma, Angolból Barabás Ábel	283
Tagart kisasszony beszéde az új kollegiumban	287
Egy unitárius leány szavai az ifjusághoz. Fangh Erzsébet	288
A protestánsok az unitáriusokról és egymásról	294, 331
Egy unitárius pap önvédelme ezelőtt 333 évvel. Basilius István	298
II. József az ereklyék tiszteléséről E. E. I. L.	299
Ifjúkori emlékeim a kollégiumi életből. Kisgyörgy Sándor	317
A kollégiumban végzettekhez	332, 333

VII. Egyleti élet és munkásság

Emlékezés Dávid Ferenczre. Pálfi József	55
»Dávid Ferencz Egylet.« Perczelné Kozma Flóra	103
Házi estélyünk	115
Megnyitó beszéd. Dr. Jankovich Pál	122
A Dávid Ferencz Egylet alapszabályai. Kovácsi Antal	141
Jótekonyság és buzgóság. Német István	145
Egyleti élet. Dr. Boros György	157
Jótekonyság és buzgóság. Kelemen Albert	166
A fiók egyletekből. Utó Béla	184
Elnöki meghívó. Br. Petrichevich Horvát Kálmán	193
A Dávid Ferencz Egylet perselye érdekében. Br. Petrichevich Horvát Kálmán	199
Indítványok. Ujvári László	204
Jótekonyság és buzgóság. Farkas Lajos	234
Ezredéves alapra tett kegyes adományok. Ferencz József	235
B Dávid Ferencz Egylet XVI-ik közgyűlése	254
Egyházi és iskolai mozgalmak minden számban.	
A Dávid F. E. ünnepély Budapesten	325
A fiók-egyletek köréből	326
A kollégiumi ifjuság beleletéből	329
Irodalmi pályázat	331

Unitárius Közlöny

A VALLÁSOS ÉS ERKÖLCSÖS ÉLET ÉBRESZTÉSÉRE

KIADJA A DÁVID FERENCZ EGYLET.

SZERKESZTI dr. BOROS GYÖRGY.

Előfizetési ára 2 k. 40 f. (1 frt 20 kr.) Egy szám ára 24 fillér (12 kr.)
Egyleti tagok, 5 évi kötelezettséggel, egy évre 2 koronát fizetnek. Minden pénz
Gálfi Lőrincz egyl. pénztárnokhoz küldendő Kolozsvarra.

Feledjük azt, a mi már elmúlt.

Lássunk azután, a mi előttünk van.

Boston.

Hale Edward Everett.

A XX-ik század küszöbén.

Az 1900-ik év utolsó napjával nem csak egy év, hanem egy egész század záródott be s az 1901-ik év első napjával nem csak egy új év, hanem egy új száz küszöbére lépünk. Ugy érzem, hogy mulasztást követnék el, ha e ritka alkalmat nem használnám fel arra, hogy egyházunk összes tagjaihoz, az egy személyü Isten imadásában szeretett hiveimhez, *nehány szót intézzek*, melyekben a multa visszatekintve, a jövő iránt bizalmat keltsek s ennek érdekében szent vallásunk és egyházunk iránt tartozó kötelességeinkre, habár csak futólag is, reá mutassak.

A lefolyt század minden irányban *annyi haladást* mutat s annyi vívmánynyal gazdagította az emberiséget, hogy azokért méltán hálákat adhatunk Istennek. Sok oly dolog van ma, a miről a mult száz elején élt emberek nem is álmodhattak. Örömmel telik el lelkem, hogy a mult százat a vallás tekintetéből is a felvilágosodás, a haladás évszázának nevezhetjük. A lelkiismeret szabadságát ugyan, a mely nélkül a vallás ép ugy nem fejlődhetik, mint a hogy a virág napfény nélkül ki nem nyílik, a gyümölcs meg nem érik, már a reformáczió zászlajára

írt a volt, de ezt a zászlót csak a mult század szellemfuwallata bontotta ki teljesen. S ha valaki a mult száz elején uralkodó nézeteket a *bibliáról* s általában a *vallás eszméiről* összehasonlitja a lefolyt száz tudományos kutatásai s az igazság leplezetlen kimondása következtében a száz végén uralomra jutott tisztultabb nézetekkel, legalább is annyi, ha nem több különbséget találni fog, mint a mennyi a reformáció előtti és a reformáció utáni korszakokat egymástól elválasztja.

És ezt a zajtalan, *csendes reformációt*, a melyen a lelkek a letűnt században tagadhatlanul keresztül mentek, senki inkább nem üdvözölheti, mint mi. Ennek köszönhetjük, hogy hitelveinkkel s ezeken alapuló vallásunkkal többé mi sem vagyunk a keresztény világtól elszigetelve, hogy azoknak mind több-több szószólójával találkozunk a mi kis egyházunkon kívül is. Mert a kik különösen a *Jézus életrajzával* foglalkoznak, pedig alig van az egyházi irodalomnak egy ága, a melyet a mult században hírneves hittudósok nagyobb odaadással és szeretettel miveltek volna, mint ezt, azok mind az unitarismus utját egyengetik s akarva nem akarva magok is utban vannak az unitarismus felé Hiszen a Jézusról életrajzot írni már magában elismerése annak, hogy ő történeti személy, tehát ember volt. A letűnt században a lelkekben végbement csendes reformációnak köszönhetjük, hogy Angliában és Ámerikában s ottani testvéreink lelkes munkássága következtében más világrészekben, névszerint is unitárius egyházközségek alakultak mind nagyobb számmal. A mi pedig minket legközelebről érdekel, tény az, hogy vallásunk, a mely háromszáz évig csak szűkebb hazánkra, Erdélyre szoritkozott, a mult száz közepén, tehát a lekekben történt e csendes reformáció korszakában, *egész Magyarországra kiterjedőleg létjogosultságot nyert* s ma nemcsak erdélyrészi bérczeink között, hanem a Duna és Tisza mentén is fölhangzik az ének:

„Hiszek, vallok én egy Istent,
Ki magától való és szent,
Kinek neve atya, Isten.
Hasonló több hozzá nincsen “

Míndezeeket elgondolva s tekintettel a megváltozott hely-

zetre, a melybe egyházunk az állammal szembe jutott, a mely egyházunkat más egyházakkal egyenlő elbánásban részesíti s többé nem tör vesztünkre, mint a mikor javainkból kiforgatott, ellenkezőleg segédkezet nyujt fennmoradásunkra és épülésünkre — mindezeket elgondolva, a letűnt százra nemcsak megnyugvással tekinthetünk vissza, hanem abból *reményt, bizalmat méríthetünk* magunknak a jövő iránt is s a beköszöntött új százat egyházi s vallási életünkre nézve lelkünknek ez édes reményével és szent bizalmával köszönhetjük.

De bármely szép reményekkel nézzünk is a jövő elébe, ez nem ment fel egyikünket se *vallásunk és egyházunk iránt tartozó kötelességeink* alól. „A hajók nagyobb része nem azon vészek és viharok között vész el, melyek azokat a tengeren utközben érik, hanem a szű és kagylófurások miatt, a melyeknek a kikötőben állva, ki vannak téve“, mondja halhatatlan Eötvösünk. A történelem szintén azt tanítja, hogy nem — egy nép, mely száz csatát és ezer veszélyt diadalmason állott ki, a béke puha ölében lassankint megsemmisült. Ide céloz a lánglelkű költő, Vörösmarty, kinek 100 éves születése napját lelkesülve ünnepelte meg közelebről nemzetünk, midőn a hazaszeretettől ihletett lantján így szól:

„Ne csak veszélyben légy serény,
A béke vészesebb.
S melyet vág álmos népeken,
Gyógyíthatlanb a seb.“

S avagy Jézus egyik gyönyörűen szép példabeszéde, a melyben a mennyeknek országát ahhoz az emberhez hasonlítván, ki az ő földébe jó magot vetett, hozzá teszi, hogy mikor elaludt, eljőve az ő ellensége és vete konkolyt a gabona közé, nem arra szolgál-e szintén intésül, hogy kötelességeink teljesítésében egy percze se lankadjunk meg?

Nem, a kecsegtető szép remények mellett is, a melyekkel az új százat köszönhetjük, *ne legyünk elbizakodottakká*. Mert ha egyházunk hajója most csenedesebb vízben evez is, a part, a hol kiköthetünk, még messze van s a közönynek szű- és kagylófurásai nagyobb ártalmára lehetnek annak, mint voltak egykor a viharok, a melyeket szerencsésen kiállott. Ha békésebb kor-

szakban élünk, mint hitelödeink s jogaink védelméért többé nem kell egyik kezünkben fegyvert tartani, használjuk ezt is egyházunk építésére; mert mindkét kezünknek találunk itt a munkára tért. És mert konkolyhintők mindig lesznek s vannak ma is elegen: *örködjünk* vetéseink felett éjjel és nappal nemlankadó figyelemmel, *teljes éberséggel*. Szóval ne szünjünk meg egyházunk közügyei iránt érdekekkel viseltetni s ennek előmenetelét, felvirágzását tőlünk kitelhető minden módon munkálni és előmozdítani. Ragaszkodjunk drága örökségünkhöz, szent vallásunkhoz szívvvel és lélekkel s annak szentségét mutassuk ki családi és polgári, társadalmi és nemzeti életünkben. *Kövessük hitelödeinket* a buzgóságban és áldozatkészségben, hogy így a ránk derült új év és új száz szolgáljon a mi kis Sionunk erősítésére, lelkünk megnyugtatására, Isten dicsőségére.

Fogadják egyházunk összes tagjai egyen-egyen és összesen főpásztori legjobb kívánataimat. Adjon Isten boldog új évet mindnyájunknak s tegye az új századot áldottá hazánkra és nemzetünkre, egyházunkra és az egész emberiségre nézve!

Ferencz József.

A ki ég, az él.

Azt tapasztalom, hogy igen sok ember, a ki kereszténynek nevezi magát, csak egy részét használja istenadta tehetségeinek. A többi tétlenségben sínylődik. Az ilyenek életében csak annyi fűszer és annyi íz van, mint a tojás fehérjében.

Ezen a földön a jó nem diadalmaskodik a rossz fölött, valameddig a mellett valaki nem hevül föl és a míg a maga melegével föl nem ébreszti a mások szendergő tehetségét; a míg a láng ki nem csap és el nem égeti a bozótot, a haszontalan törmeléket, a mi a törvény, a szabadság és az igazi kegyesség útjában áll.

Vajjon mi, unitáriusok, betöltöttük-e a keresztény kötelességnek ezt a parancsát? Vajjon nem érte-e szélhűdés jóra irányuló tehetségeinket és így nem lett-e tehetetlenné vagy ártalmassá bennünk a jó? Az Isten dicsérete ajkunkon volt. Vajjon ott volt-e a szellem kardja kezünkben? Titkos kam-

ránkban bűnbánólag megvallottuk hibánkat, de vajjon az igazságot hirdettük-e a háztetőkről is? Készek voltunk segíteni az elnyomotton, de vajjon szembeállottunk-e a zsarnok elnyomóival?

A jelen nemzedéket nem féltem a testi elsatnyulástól, de félek attól, hogy megalkuszik és belenyugszik a bűnbe és a roszba. Sokan haladunk a jó irányban, de igen gyenge léptekkel és igen félénken haladunk. Mi könnyen kikerüljük a nehéz kötelességet és folyamodunk a szelid megalkuváshoz.

A mai korban veszélyes a mézes-mázás udvariaskodás.

Mi, a kiknek van némi képzetünk egy új égről és új földről, sohasem elégedhetünk meg az alkudozó méltányossággal, nekünk sohasem szabad haboznunk a közönséges megalkuvás visszaútasításától. Nekünk nem szabad tartózkodnunk a szólástól és a dologtól, valameddig látjuk, hogy vannak a kegyetlen dogmák lánczai között sinylődő lelkek, a homály kódébe burkoltan sorvadó szivek, mert a természeti és a szellemi világ törvénye szerint is csak *az él, a ki ég.*

Dr. Eliot A. Samuel,
az amerikai unitárius társulat Elnöke.

Föl a lobogót!

Csatába indul az ifju. Az élet nagy csatájába. Merész, elszánt, mint az oroslán, midőn először megy ki a puszták ismeretlen vadonjába. A veszélyt sejdíti, de biztos léptekkel halad. Előre néz csupán. Déléczeg nyakát megszegi, föltartja magasra, hogy a kicsinyes akadályokat meg se lássa. Melle minden lépésre tágul, izmai feszülnek.

És halál. És csak nő ereje és nő serege is, mert azok, a kik gyáva szivvel meglapultak volt itt-ott a bokor mellett, vagy az árkokban, utána állottak. Azok, a kik a sziklák rejtekeiben bújkáltak saját gyarlóságaik elől, bátorságot kaptak és vele tartanak.

Az alvók fölébredtek, a némáknak szava megjött, a munkatlanok lába gyors, a siketek füle éber lett.

Ő csak halad előre és a midőn megszólal, szava erős, mint a visszhang, a melyet az istenházának kárpitja sokszorosan ad vissza.

Ó csak halad előre és dolgozik erővel, hatalommal. Az ugar föl van törve, a gyom ki van irtva. Űde, egészséges, erő-
től duzzadó minden új sarj, minden hajtás.

Még a kicsinyhitűek is kezdik hinni, hogy bő aratás lesz
És úgy lett, mert a hit Isten ajándéka. Mert Isten föl-
hozza napját és a zöld vetésből lesz égő arany kalász. Mert
Isten a szőlővesszőből édes mustot fakaszt és attól megittasod-
nak mind az ifjak, mind az öregek s kezdenek szólni tüzes
nyelveken.

A mikor bekövetkezik ez a pünkösti jelenet, akkor áll
elé a bátor s kezébe ragadja a lobogót és a kinek szeme van
a látásra, látja a lobogót, s a kinek füle van a hallásra, hallja
a jelszót és indul és halad előre.

Nekünk is volt egy jelszavunk: *a hit az Isten ajándéka*,
nekünk is van egy lobogónk, a mártyr profeta neve rajta!

Egy ifju, erős, egy oroszán nemzet egység-hívői, a mi
testvéreink tüzték ki ott túl az Oczeanon és elküldték ide, hogy
hordozzuk fönn magasan, fényben, dicsőségben.

Látjátok ezt a lobogót, a Dávid Ferencz lobogóját? Érti-
tek-e annak jelentőségét: legyen unio!

Legyen unio közöttünk unitárius testvérek! Legyünk egyek:
az egy Isten hitében. Legyünk egyek: a tiszta erköles mun-
kájában és a közjó *szeretetében*.

Ki nem tud hinni? Az, a ki nem szeret, mert a ki szeret,
az hiszi, hogy boldog lesz, mert célját eléri.

Szesessük Istenünket, mert ő szeret minket, szeressük Jé-
zusunkat, mivel szeretni tanította Istenünket. A ki szeret, azt
megvédi a szeretet paizsa.

Unitáriusok, ti közelben és ti távol! Hiszitek-e, tudjátok-e,
hogy van egy szellemi egység, a melynek nincsenek elválasztó
bércei és szétágazó folyói. Hidjétek és éreztétek is, hogy ti
egységben vagytok a hitben testvéreitekkel. Gondoljátok meg,
hogy ti nem vagytok elhagyottak, mert a mindenütt jelen levő
Isten veletek van. Gondoljátok meg, hogy az az egyetlen Isten óv
mindnyájunkat, akármi lenne is sorsunk.

Ébredjétek az egység érzetére, sorakozzatok a lobogó alá
és haladjunk bátran előre, mint az ifju oroszán félelem és ret-

tegés nélkül. Haladjunk előre a szeretet ápolásában. Ne gondoljon gonoszt senki, vesse ki a gyűlölet csiráit szivéből mindenki.

Ha így kezdjük meg az új száz új esztendejét, lobogóink sok diadalt fog látni még, melyben örvendeni fog a haza és boldog lesz a nemzet.

Föl hát a lobogót! Előre!

Boros György.

Egy pár szó papnéinkhoz és tanítónéinkhoz,

Régóta gondolkozom, hogy tehetnénk valamit a mi székely leányainkért. Őket a szegénység hazulról elűzi. Szomorú híreket halljuk Romániából s más idegen országból. Itt közöttünk sem valami jól van dolguk, mert nagy részök szolgálatba lépik, de nem igen becsülik meg szegényeket, mert keveset tudnak, pedig elég ügyesek és szófogadókvólnának.

Én már sokkal próbáltam. Legtöbbnek a könyvéből azt láttam, hogy itt Kolozsvárt s más helyen is egész évig 20—30 frtért szolgáltak. Én ezt csak azért említem, mert tudom, hogy ott, a hol ennyit fizetnek, olyan durva munkára használják föl, a miből bizony se kézfogást, se ügyességet nem tanulnak, már pedig nekünk abba kellene járnánk, hogy a székely leányok, a kik a jövő nemzedék székely anyái lesznek, még ha szolgálnak is, úgy szolgáljanak, hogy tisztességüket, becsületüket megőrizték, tanuljanak s egy kis pénzt is gyűjtsenek. Ezért kívánom elmondani egy gondolatomat. Szeretném, ha a kedves papnék és tanítónék figyelmükre méltatnák.

Én ugyanis azt gondolom, hogy a papné és tanítóné asszonyok magukra vállalhatnák, hogy beoktatnák a konyhai és házi teendőkre azt a leányt, a ki szolgálatba akar lépni. A 13, 14, vagy 15 évet töltött leány anyja és apja engedelmével beállana szolgálatra egyik a papnéhoz, másik a tanítónéhoz. Az elfogadó belsőasszony ígérne neki élelmet és ruházatra való egy pár forintot, vagy azt, a miben a szülőkkel megegyeznének. A szülők nem arra kellene hogy ügyeljenek, hogy gyermekek pénzét szerezzen, hanem arra, hogy tanuljon. ügyesedjék.

Az így eltöltött idő alatt úgy oktatnák, mint akár a saját leányukat, hogy tanuljon meg és sajátítsa el mindent, a mit csak lehet.

Ha az oktatás kialakult ideje, gondolom egy év kielégő, akkor a papné vagy tanítóné ad egy bizonyítványt a leánynak, a melyben bizonyítja, hogy N. nála lakott (mitől-meddig) s nála a konyhai meg házi teendőiben gyakorolta magát. Azt is meg kellene mondani őszintén, hogy miben volt ügyes, fogékony és hasznavehető.

Magamról itélve, azt gondolom, hogy én egy ilyen bizonyítvány alapján mindig szívesebben fogadnék fel egy leányt, mintha akármi is van irva a könyvébe.

Ha szerkesztő úr is jónak látja, ezt a pár sort kis lapunkban hozza tudomására a kedves papnéknak és tanítónéknak. Hátha lenne valami haszna.

Tisztelettel
Egy városi nő.

(Igen örvendünk, hogy e kedves sorokat kiadhatjuk. Azt gondoljuk, hogy a javaslat életre való nemcsak azért, mert székely leányaink valóban nagyot fognak nyerni, ha ilyen oktatáson keresztül mennek, de mert belsőasszonyaink is ezen az úton talán olcsóbb és jobb segítséget kapnak házukhoz. De most a gyakorlati kivitelről kellene gondoskodni s akár a DFE főkök nőtagjai, akár az elnökségek föl kellene, hogy hívják erre a szülőket és a papnékat meg a tanítónékat. Szerintünk ez a nevelésnek és segítésnek, meg a fajmentésnek is igen egyszerű, de hasznos módja lehetne. Tegyük föl, hogy csak a mi körünkben a jövő januárban 150 ilyen elhelyezés lenne, mennyire javítaná a mostani áldatlan állapotot. Mi a legmelegebben ajánljuk az illetők szíves figyelmébe. Szerk.)

Némely ember mosolya olyan, mint a szárazmenyő, ha nem is gyűjt, úgy megperzsel, hogy az égés sebéét sohasem tudjuk kinőni.

A rossz emberek olyanok, mint az esztelen gyermekek: beülnek a fa árnyékába, élvezik gyümölcsét, de héját összevagdalmazzák, mert vad indulatjokat csak a rombolás elégíti ki.

B.

Murányi Farkas Sándor.

Azalatt a 13 esztendő alatt, a melyet az Unitárius Közlöny átdolgozott, főleg öt költője volt, a kik mindig híven támogatták: Nagy Lajos, Rédigér Géza, Murányi Farkas Sándor, Végh Mátyás és Tarcsalalvi Albert. Az elsőt és a két utolsót már bemutattuk olvasóinknak. Murányira csak most tudtunk sort keríteni. Érdekes élete van, mert olyan unitárius typus; erős küzdelem, nélkülözés, sok szenvedés. Ezt különben bőviben látni fogjuk rövid életrajzából.

Született 1836. február 21-én Kolozson, atyja Farkas Mihály városi tanácsos, anyja alsó-csernátoni Csiki Klára, székely asszony volt.

Tanulását 1845-ben kezdte a kolozsvári kollegiumban, a

hol akkor Brassaink volt az igazgató s felvétel végett is nála kellett jelentkezni. Az 1848-iki események bekövetkeztével haza ment szülőföldjére, iskolatársai közül pedig, a kik fejlettebbek voltak, többen felcsaptak honvédnek

1850-ben újból folytatni akarta tanulását, de atyja a német rendszer alatt hivatalát veszítette, el is szegényedett s nem bírta taníttatni. Mesterségre akarta adni, ő azonban atyja tudta s beleegyezése nélkül 1850. év november havában hazulról megszökött s Tordára ment az ottani unitárius algymnasiumba s jelentkezett Sebes Pál igazgatónál. Sebes szívesen fogadta, fölvette. Magántanítványok tanításából tartotta fenn magát. Egyik jeles tanítványa volt Bartók István

Kolozsvárt 1854-ben lépett a VI ik osztályba, a Petrichevich Horváth fiuk *Gábor* és *Kálmán*, mostani buzgó, tevékeny s áldozatkész főgondnokunk és *Simén* Domokos voltak társai.

Szomorú, inséges napok következtek rá. Tanítványokat nem kapott. Hazulról semmi segedelem. Éhezve, nélkülözve, tanulásról szó sem lehetett. Az áldott emlékü Kriza Jánosné és Székely Mózesné hetenkint beküldtek egy-egy kis kenyeret számára, aztán egy pár jobb módú hitrokonunkat is felkérték, hogy hetenkint egyszer, csütörtökön fogadják el asztaluknál egy ebédre.

Mind hiába!

A két kenyér és egy ebéd hetenkint nem volt elég a hétre.

Az iskolát abba hagyta s a »német« besorozta katonának. Tíz évig ette a katonák „sütetlen, sótalan kenyerét“. Olaszországban kétszer járt, az 1859-iki hadjáratl s 1861-ben, a Garibaldi mozgalmak idején, a midőn is mint kompromittált Garibaldi érzelmű, Mantuaban elfogatott s éjnek idején felügyelet alatt Galicziába vitetett, hol azonban egy főhadnagy magyar fiu, régi ismerőse közbenjárására a további kellemetlen következményektől megszabadult.

Küzdelmes, nehéz élete volt. Sokat kellett dolgoznia, hogy magának tisztas életet biztosítson. Rózsát az élet utain nagyon keveset szedett, de akadt egy jó barátja, a ki sokszor derítette föl napjait: *a költészet múzsája*. 1857-ben lépett föl a Vasárnapi Ujságban. Azóta mindig ír. Nem volt nagyon termékeny író, épen azért, mivel a hivatali szolgálat elfoglalta idejét. Költményeiben szabatosság, alaki tisztaság, magas röptü gondolat, hazafiság, erős unitáriusság nyilatkozik meg.

Hazafias költményeiben gyakran fölcsapong az éles gúny a hűtlen hazafiság ellen, a buzdító hang a hazaszeretet mellett.

E lapok olvasóit első helyen unitárius jellegű és vallásos költményei érdeklik. Farkas Sándor nálunk mint költő sok

dicsőséget szerzett magának is, másoknak is. Ő szólaltatta meg először az óda méltóságteljes komoly hangját 1868-ban az unitárius ébredés dicső évében tartott 300-as tordai zsinaton. A költő püspök Kriza János nagy lelki örömmel fogadta, üdvözölte, buzdította és szép jövőt jósolt neki. Ez a jövő ránk nézve beteljesült. 1879-ben a Dávid Ferencz halála 300-ik fordulóján a Jakab Elek nagy könyve mellett Murányi Farkas Sándor nyerte el a költői pálmát. Ezzel meghódította magának az unitárius világot, mert ő a magyar unitarizmus mátyrját életre hívta dévai sirjából. (Dávid Ferencz halálára.) Azóta az iskolai Dávid ünnepélyeken mindig szavaljuk e költeményt.

Az Unitárius Közlöny 13 éves pályája alatt Murányi csaknem minden évben többször is megszólalt költeményeivel. Egy része hymnus, a másik alkalmi költemény, részint a nagy költőkről (Arany, Tompa, Petőfi), részint nagy emberekről (Rudolf, Berde Mózsá) és nagy eseményekről (Ünnepeljünk, Az új ezer). Az unitárius egyháznak és vallásnak szól „A mi kis hajónk“, „A mi örök tűzünk“. E két utóbbiban is, mint minden lehet alkalommal visszatér a nagy mátyrhoz, Dávid Ferenczhez.

Jakab Eleken kívül senki sem tett annyit a Dávid Ferencz méltatása körül.

Már csak ez isteljes elismerést követel részére minden unitáriustól, de van még különösen egy adat Murányi életéből, a mely őt a köznapi emberek sorából magasra kiemeli: egy alapítványa, melyet a maga és első neje neve alatt az unitárius papjelöltek javára tett 1000 frtban, palástdíjra. Van nekünk sok alapítványunk, de egy sincseu a theologusok segítésére és buzdítására.

Nagyon szép, nagyon helyén való. Páratlan a maga nemében. Mutatja, hogy Murányi nemcsak a toll mellett, hanem a való életben is nagyon tud lelkesedni minden szépért. A theologiai ifjuság őszinte melegséggel szereti Murányit. Őt nagyon gyakran keresi föl szívélyes üdvözlétével. Kivánjuk, hogy még sokáig élvezze azt a szép elismerést, a melyet egyházunk ad neki.

B. Gy.

Késő őszszel.*

Pihenni már: Nem, nem lehet,
Vész és vihar hajt engemet.

A r a n y.

Még úzöm az ideálok
Pillangóit gondtalan,
Bár tavaszom elvirult rég,
Nyaram is már oda van.

* Felolvastattott a Dávid Ferencz-Egylet közgyűlésén 1900. október 27.

Meg-megállok fáradt vándor,
Mint a ki jött messze tájról,
S visszanézve elmerengek,
Hosszú útján életemnek.

— Félig gyermek, félig ifjú
Voltam immár *akkoron*,
A szabadság riadóját,
— Mennydörgés az ajkakon
Hogy megfútták s vitte népem
Diadalra ezer vészben.
Vészes éjben *Golgotára*...
Idegenbe... *bujdosásba*...

Láttam aztán porban, vérben
A dicsőség csillagát,
Hol már csak a költő álma
Sejthetett még *virradást*.
Láttam *azt* is! Mind átéltem.
S a mit hittem és reméltem:
Visszatért a fecske, *golya*...
Népem annyi *bujdosója*.

Szomjuhoztam a tudásnak
Bűvös forrás italát,
S szökve hagytam el az ősi
Egyszerű ház udvarát.
Itta lelkem mohó vágygyal,
Olthatatlan szomjusággal.
Nem is sejtve, a tudásban
Mennyi kétely, »búsulás van.«

Ott van... áll még a »*Musis et
Virtutibus*« csarnoka,*
Ott szövődtek álmaimba, ---
Lelkem tüzet ott foga —
Hir, dicsőség fénye, vágya,
Ott lobbantak bennem lángra.
S bárha benne — *én* tudom csak —
Annyi könnye a nyomornak
Csillogott meg szempillámon:
Rom ha lesz is, mindig áldom!

* Kolozsvári főiskolánk főbejáratának felirata 1806. évszámmal.

Szomjuhoztam! Ah, de szomjam
Többé ott se oltathám.
Hová annyi szép remény vitt:
A szent forrást ott hagyám
S vándorbottal a kezemben,
Ehen, szomjan, elepedten,
— Emberektől mit se várva:
Mentem aztán bujdosásra.

— Éj borult rám! Itjú már, s én
Ifjúságom tavaszát
A kaszárnya szellemfojtó
Légkörében éltem át.
Tavaszegem még borongott,
Jöttek rá a *férfi* gondok.
Nem a hírért, dicsőségért:
Harczra keltem — a *kenyérért*.

S bárha olykor sorsom enyhült,
S hittem — révbe juthatok:
Jöttek újabb hullámok rám,
Búra, gondra új bajok.
Álltam váltig — szakadatlan —
Nehéz sorssal örök harcban.
Ikarusként nagyra törve:
Szárnyszegetten hulltam földre.

De míg itt a földet jártam,
Por, veriték belepett:
Lelkem édes álmodással
Hitt, remélt és szeretett.
Az égből egy lopott szikra
Dalt varázsolt ajkaimra.
Dalra keltem, s a dalokban
Szenvedésim elaltattam.

Hisz' nekem is ... romokon bár --
Viritott a szerelem.
Hit, szabadság, haza s népem,
Hevitették kebelem.
Minden érzés, minden eszme
Ezek üdvét, gondját zengve:
Áldott, szent volt — úgy éreztem —
Mert könnyebb lett én kereszteln!

Nem voltam nap, avagy csillag,
Beragyogni az eget
Csak pászortűz nyári éjben,
Gyöngé fény a táj felett.
Békességben — szeretetben
Élvén: *jót* is mivelhettem. —
...*Biztam Hitem csillagában...*

Ime az *út*, melyet jártam!

Időm késő ősze jár már,
Hervadó táj daltalan.
Őszi napfény áldva süt rám,
De egy-egy lomb -- oda van!
Egyszer aztán lomb... fény... lelkem —
Lassan... csendben, észrevétlen —
Útat vesz a végtelenben...
— Nyom se róla, hogy *itt* éltem!

Murányi László Sándor

Az ámerikai unitárius lelkészek.

— Felolvastatt az unitárius lelkészkör közgyűlésén Kolozsvárt. —

Tisztelt uraim! Barátaim!

Az unitárius lelkészkör egyesületi úton most kezdi meg működését itt a központban. Kiváló szerencsémnek tartom, hogy átadhatom a legrégebb szervezetű unitárius lelkészkör üdvözlését Északamérikából. Az a lelkészkör üdvözli önöket, a melyet ezelőtt 51 évvel szervezett közös apostolunk: Channing Ellery Vilmos.

Ott voltam körükben, társaságukban. Ültem zöld asztaluk előtt, fehérasztaluk mellett. Élveztem barátságukat, éreztem készorításuk melegét és itt most élőszóval tolmácsolom azt. Elég erős lesz-e a szó, elég meleg lesz-e hangja, hogy elhasson mindenikök szívéhez és fölmelegitse, lángra gyujtsa azt.

Volt-e valaki önök között, a ki valaha arra gondolt volna, hogy elhagyottak, csekély számúak vagyunk? Vesse ki elméjéből ezt a gondolatot és tudja meg, hogy mi nem vagyunk magunkra. Nem vagyunk elhagyottak, mert a Csatornán tulról 500, a tengeren tulról 700 kéz nyul felénk meleg ölelésre, testvéri frigyre,

Milyen hatalmas sereg! Fölér és legyőzhet bármely tá-
bort, a mely száma nagyságával és sergei özönével dicsekedik.
A csaták sorsát nem a tömeg, hanem a vezérszellem, az elszánt
bátorság, az egyéni vitézség dönti el. A tömeget demoralizálni
könnyebb, mint egy kis önkéntes csapatot, a mely egyéni el-
szántsággal, halált megvetéssel lépik a síkra.

Midőn erre a számra gondoltam, egy kissé megütődtem,
mert csekélynek véltem, midőn szemben állottam velök, föl-
emelkedtem, bátorságom megnőtt, mert láttam, hogy az a sereg
olyan magaslaton foglal helyet, a hová a régi fegyvertáraknak
egyetlen ágyuja is föl nem hatol, onnan pedig, ha szükség,
könnyű összerombolni a középkori vitézség omladozó várait.

De miért használok én ily harci jelszavakat, hiszen az
ámérikai unitárius lelkészkar nem azért jött, hogy háborut csi-
náljon, hanem békét. Semmi sem áll oly távol tőlük, mint a viszály-
kodás, egyenetlenség vagy gyűlölet szelleme. Semmi sem oly
nagy bennük, mint a tenni akarás, mint az evangelium hirde-
tésének vágya. „Menjetek el, tanítsatok minden népet“. Ez a
jelszavuk, és mit tapasztalunk? Azt, hogy a bostoni lelkész
most Chicagóban, majd Washingtonban, majd ismét a csendes
tenger partján hirdeti az igét, ha úgy kívánják.

Mert az ámérikai unitárius lelkészi működésnek fő jel-
lemző vonása a szabad mozgás. A gyülekezetek maguknak vá-
lasztják a papot, s egészen ők is választják végérvényesen és
tüggetlenül, de azt nemhogy gátolnák, sőt örömmel veszik, ha
lelkészüket jó hire elviszi más helyekre is, a hol szükség van
elkes szózatra, és mondjuk: új hangra.

De mt. lelkészkör, hogy választott tárgyammal hiven bán-
hassak el, nem szabad igen széles mezőre lépnem és messze
eltávoznom. Az ámérikai unitárius lelkész nagyon kitünő min-
ták után indulhat el, mert hiszen ott állnak előtte Channing,
Parker, May Samuel, Clarke Freeman Jakab és még többen az
elhunytak és élők között, de nem indulnak utánuk, legfennebb
velök, vagy mellettök. Az ámérikai szellem az individuális erő-
nek kedvez. Ott a levegőben oly sok ózon van, hogy minden
kis csira gyorsan erőre kap és csaknem észrevétlenül önálló
fává nő.

A 75. évi jubiláris gyűlésen a nagy Channing méltatója, a
nagy szívű és édes szavu Gannett Vilmos, a ki Channing lelkész-
társának gyermeke, s így hát Channinggel egy levegőt szitt,
neki növeltje volt, s a ki azt hitte, hogy Channinget teljesen
ismeri, bevallja, hogy műveit soha sem vette komoly tanulmány
alá, addig, a míg nem kellett egy kis könyvet írni a róluk a
vasárnapi iskola számára.

Ez nem azt teszi, hogy Gannett ne méltányolta volna Channinget érdeme szerint, azt sem, hogy ne szeretett volna olvasni, hanem, hitem szerint teszi azt, hogy Gannett ifju korában elhatározta, éppen mint a többi mind, hogy ő sem Channinget, sem Parkert, sem Clarke-ot nem fogja predikálni, hanem önmagát.

A ki ezt a szellemet itt a mi földünkön hallja, könnyen arra a gondolatra jöhet, hogy Ámerikában a hány pap, anyiféle unitarismust prédikál, hogy ott az unitarismus nem egység hit, hanem bábeli zürzavar. Téved, a ki ilyesmit gondol. Az ámerikai unitárius lelkészkar oly összhangban van egymással, a milyet a legbékésebb családi körben képzelhetünk. Ez az összhang meg van közöttük, mint egyesek, mint szolgatársak, mint barátok között. Gannett és a többi nagyra becsüli önmagát, őrizi önállóságát, de vajjon nem vesz-e számba másokat? Távolság van ez tőlük. Senki sem adózik nagyobb tisztelettel elődeinek, mint az ám. unitárius lelkészkar. Channing, Parker, Emerson, Martineau mint vezérszemlék külön ünneplés tárgyai voltak, de bennök és mellettök meg volt tisztelve általában az unitárius lelkész.

Hale Edward, Savage, Batchelor, Collyer, Crothers, Hosmer, Gannett, Lyon, Slycer és a többi, kicsinyek úgy, mint nagyok, ifjak úgy, mint öregek találnak egymásban tiszteletre méltót és meg is adják a tiszteletet, nemcsak viszonzás kedvéért, nemcsak kartársi kötelességből, hanem azért is, mert egyik a másikban az értéket nézi és azt meg is becsüli. Merem állítani, hogy az ám. unitárius lelkészkar nagysága, ereje, jövője főleg éppen ebben a kölcsönös becsülésben áll.

Oly jól eső érzést szült bennem, midőn láttam és hallottam, hogy mily nagy tisztelettel szólnak egymásról, mily higadtan vitatkoznak az eltérő vélemények fölött.

Cambridgebe, Boston külvárosába, hol a Harvard egyetem van, meghívott az unitárius lelkész, Crothers magához. Azelőtt is, azután is föltűnt nekem, milyen különös tisztelettel beszélnek a többi lelkészek erről az ifju emberről. Mi lehet az oka, hiszen idegen egyházból jött át, egyik elől elfoglalt egy jó ekklesiát? Hát egyszerűen az, hogy nagyon szerény, nagyon tehetséges lelkész és ennél többet kartársai nem kívánnak, sőt az egyetemi tanárok, a szomszéd papok szívesen csatlakoznak ekklesiája clubbjához.

Starr King egy több éve elhunyt fiatal lelkész volt, és mintha ma is élne, úgy beszélnek róla, mert nagyon vonzó, hódító szónok, kitünő filantrop volt. És ilyen esetet én a saját

tapasztalatomból is többet hozhatnék föl, melyek mind a mellett bizonyítanak, hogy az ámerikai unitárius lelkészek nagyon magas miveltégi fokon állanak Mert hát az egységnek és a barátság-
nak legjobb melegágya a miveltség.

Ezzel együtt jár a köztisztelet is. Az unitárius lelkész É.-Ámerikában nagyon sokat jelent. A ki ott ezt a czimet használhatja, nem sok ajánlatra van szüksége bár hová is akar bejutni. Barrows bostoni lelkész, kit személyesen is többen ismernek közülünk, Washingtonban a kormánykörökben teljesen otthonos ember, Fenn Vilmos Chicagóban az Egyetem tanárai clubbjának rendes tagja és abban az óriás városban vezérember, Slyeer Nev-Yorkben a híres City clubbnak, a mely ott a városi politikában döntő tekintély, működő elnöke, Bostonban az öreg Hale mindenben, Dr De Normandie a közügyekben, de kivált a milliókat érő Közkönyvtárban az ötös bizottságnak egyik és pedig titkár-tagja, s ez így van többé-kevésbbé mindenütt.

Boros György.

(Folyt. köv.)

Az új esztendőben.

Az új esztendőben vessük ki szivünkéből az irigység, gyűlölség, boszu, harag, féltékenység magvait. Ne engedjük, hogy a csira kikeljen Ne engedjük, hogy a rossz erőt vegyen a jón.

Forduljunk akaratumkhoz és állítsuk meg útjában a rosszat, indítsuk meg a jót.

Kezdjük otthon: a testvér ne legyen türelmetlen testvérével szemben. A szomszéd ne indítson perpatvart csekélység miatt. Még ha nagyobb is a sérelem, a sértő bánja meg hibáját, a sértett bocsásson meg. Legyen békesség.

A tanuló ifjak versenyezzenek nemesen, a kik munkában vannak, tegyenek hasonlót.

A szolgatársak, kivált ha az Úr házában szolgálnak, menjenek el s béküljenek ki haragosaikkal s csak azután vigyék fel áldozataikat az Úr elébe.

Az új évben legyen új ember mindenki!

Látó.

Elmélkedés a múlt s jövő felett.

Elmult a jelen, itt van a jövő. A XIX.-ből XX. lett E nevezetes időpont gondolkozásra ad alkalmat. Emlékezetünkbe idézi a múlt kellemeit és kellemetlenségeit, felszakítja a múlt fájó sebeit. Jelen állapotainkat egységes képbe foglaltatja össze, jövőnk felől aggodalomba ejt. Ugyde múlttal, jellel, jövővel egyszerre foglalkozni, messzire vezetne. Hagyjuk hát ez alkalmal a múltat, bizzuk azt kinek-kinek emlékezetére, foglalkozunk csak a jelenünkkel és jövőnk sejtelmeivel. Alkossunk magunknak jelenünk vallásos állapotaiból, vallási irányvaiból egy egységes képet

E képrajzolás, ime, így következik: Jelenünk nem rossz, kielégítő. Mondjuk, elég jó. Egyházunk vagyoniag erősödik, számbelileg is szaporodik. Hítelveink nagy Magyarországon hívőkre és barátokra találnak. Vallásközönségünknek jóltevői most is akadnak. A legnagyobbik, a boldog emlékezetű Berde Mózsna neve miudennep ajkunkon, kenyere kezünkben. Előtte jártak a közel múltban Dersi János, Kovács Dénes, Orbán Balázs, Raffaj Károly. A XIX. száznak valának érdemes gyermekei. Ő róluk a XX-ik százban is mindig hálával és kegyelettel fogunk beszélni. Nevüket, emléküket az elődökével együtt magunkkal visszük. Szent lesz az előttünk. Mint ilyet hagyjuk át az utókorra is.

Most is vannak jóltevőink. Ezek között első helyen van államunk, mely mindnyájunké s mi mindnyájan övéi. Egymás iránt mindkét félnek kötelességei vannak. E hőtelességeket most már mindkét fél híven is teljesíti. Államunk tetemesen segítézi a mi egyházunkat is. Papjaink fizetését a többi egyházakéval együtt rendezte. Hogy mily nagy szükség volt erre, mutatja, hogy csak egy-két papunk maradt ki az első sorozatból, mert hát a mi papjaink fizetése még 600 frtot sem ért. Sokat nélkülözött, de azért hazáját, egyházát mindig híven szolgáló papságunk, mindnyájunk öröme, jobb sorsnak s azon tudatnak örvendhet, hogy fontos hivatásukat, felsőbb minősítéshez kötött képzettségüket felülről is elismerik és méltányolják. Papjaink sorsának javulása egyházi életünk felpezsdülésének, megélénkülésnek, általánosabb miveltségének, nagyobb haladásnak záloga. Az állam örömmel fogja tapasztalni, hogy a mi papjaink kezén levő nép jó kezekben van.

Nagyobb mérvű államsegélyben részesülnek minden rendű iskoláink. A nagyobb fokú segítézés egyházunk tanügyére is átalakítólag, fejlesztőleg hat. A rozoga, düledező iskolahelyiségek helyett a követelményeknek megfelelő berendezéssel újak

emelkedtek és emelkednek Kolozsvári főgymnasiumunk számára az erdélyrészi iskolák közt páratlan palota, emelkedő félben van. Felszerelése, berendezése a mai kor követelményeinek megfelelő lesz. Tanügyi embereink helyzete is beh más, mint régen volt. Fizetésük tetemesen javult, az országos nyugdíjintézetnek tagjai. Biztosítva ök és övéik jelene, jövője. Idejüket a tanügynek szentelhetik. A kor tőlük követelhet és ök a követelményeknek bizonynyal megfelelnek. Egyházi szervezetünk is korunknak megfelelően átalakított. Ebben is csak nyereségünk lesz, mert a modern képviseleti elvek bele vannak illesztve

Ennyit egyházi külső életünkről. És a belső? Jobban van folszerelve, mint bármikor a multban. Nagy papokról ha nem is beszélünk, mert hisz a nagyságot az idő növeli meg, de azt mondhatjuk, hogy van egy derék papi karunk. Számos derék ifju erő működik buzgalommal, lelkesülten. Az ily működésnek soha sem volt akkora tere. A templomaink legtöbbször megújulva, megszépülve néz egy új száz elébe. Iskoláink kevesebbültek, mert népünk szegényedik és az állam vette kezébe s népoktatást, de a meglevők jobbak, mint régen.

Egyházi életünk pezsgőbb, mint régen lehetett, mert az egyháztársadalmi érintkezés nagyobb. A Dávid Ferencz egylet a XIX-ik száz második feléről olyan szervezetet hoz át, a melytől ezután is sok jót várhatunk.

Ha az egyes emberek, vagy ha miveltjeink és népünk vallásos buzgóságát vizsgáljuk, itt úgy tetszik, mintha hanyatlás volna.

Nagy igazság: tűz próbálja meg az aranyat. Küzdelmek edzik meg az embert, teszik szilárdná, elveihez, meggyőződéséhez, vallásához hűvé, ragaszkodóvá. Állításunkat a mult igazolja. Minden téren tapasztalati igazság az is, hogy az anyagi téren való emelkedéssel, jóléttel sok esetben a nemesebb, a lelki élet, a szív- és lelki jóság nem áll párhuzamos fejlődésben. Amaz emelkedik, ez csökken, pedig miként hajléka a léleknek, az kellene, hogy legyen az anyagi jólét is a lelki épülésnek, vallásnak; miként ép testben lakik ép lélek, úgy az anyagi jobb létben emelkedni kellene a szívjósnak, vallásosságnak is. Ha e téren való tapasztalatunk unitárius vallásközönségünk belső életére nézve nem is áll egészen, mégis van valami benne. Bizony, ma sokan elvegyülnek az anyagiakért való lótas-futásban, mind kevesebben és kevesebben törődnek lelki szükségleteik kielégítésével. Ma kevesebb hívünk figyelme irányul oly szorosán egyházunk felé, annak állapotaira, helyzetére, miként régen. A vallásos hűség, egymásiránti bizalom, a hagyományos

unitárius összetartás, mely egyik erősségünk volt, talán nincs meg ma oly mértékben, miként régen volt. Kezd elvvé válni: ubi bene est, ibi patria. Ez a kosmopolitismus. Miveit osztályunknak számos ifja, mikor arról van szó, egyházunk szolgálatába álljon-e, vagy benne maradjon-e tovább, ha államnál és általában más felekezeteknél is jövedelmezőbb állás kínálkozik, megyen készséggel és sokszor vallása feláldozása árán is. Ez is igaz. Példák igazolják. Haj, nem így gondolkoztak őseink! Előttük a világ csábításai, az anyagi bálványok leomlottak, megszegyenyültek. Mai kor emberei előtt szinte hihetelenségig kevés fizetés mellett a legnehezebb állásokban szolgálták egyházukat, kitartással, híven, becsülettel és eredményesen. Ez multunk büszkesége és egyházunk erőssége is lehet, ha egyházi őseinktől egyházunk iránt kitartást, lelkesedést meritünk és minden tetteinkért valami dús anyagi haszonra nem nézünk.

Székely-Keresztur.

Pap Mózes.

(Vége a jövő számban.)

Az ifjuság köréből.

*Apám levelére.**

Levelt irt apám s szép, derült levelén
Csak egy bánatfelhő:
Mi lesz az öcsémből? — azt kérdi búsultan —
Mi lesz, hogyha felnő?
Csak játékon esze s hogyha munkát érez,
Úgy elmegy előle,
Tán haza sem látna, ha meg nem éheznék,
Ha nem pihenőre.

Édes apám lelkem, szép, derült leveled
Szeretettel irtad,
Hogyne örvendének minden sorának,
Ha rólatok hirt ad!
Hanem az a felhő, a mely az. iráskor
Homlokodon játszott:
Olvasáskor nekem szivárványos szépnek,
A legszebbnek látszott.

* Szerző felolvasta a „D. F.-E.” ifjusági körében.

Mikor én is, én is kis öcsém sorjában
Vidám gyermek voltam!...
Mintha benne volna minden szép emlékem
Abban a pár sorban!
Erdők ága-bogán, virágos mezőkön,
Hűvös patak mentén
Ki tanyázott többet s haza sem gondolva,
Ki járt többet, mint én?

Ismertem a bokrot s magas fa sudarát
Mily könnyen megmásztam,
Kicsiny patakunknak szelid göböiben
Mily sokat halásztam!
Pásztor furulyája odacsalogatott
S melléje szegődtem:
Az ő mesés szája tanítóm szájánál
Többet ért előttem.

Kezemben ostorom szilajon pattogott,
S estendére kelve,
Hány összetűzésnek, hány megmérkőzésnek
Volt arczomon helye!
Egyik panaszra jött, a másik jövendőt,
Ti meg búsultatok;
Mint elütött fiut, veszendő gyermeket
Meg is sirattatok.

Nos, én szerettem, hogy elszállt az idő,
Ki maradt a *régi*?
Hol van a vig sereg, mi lett vezérükből,
Hol vannak játéki?
Egyszínü madarak együtt örvendeztünk
Puha fészkek körül...
Hadd játszóék még öcsém, ti meg, szerettem,
Álljatok csak örül!

Álljatok csak örül s azt a bánatfelhőt
Engedjétek nékem,
Ott hadd siratom meg sűrű könnyhullással
Boldog gyermekségem!
S derült leveletek mikor még irjátok,
Édesapám lelkem:
Arról is irjátok, mit csinál az öcsém,
S fölvidul a lelkem.

Karácsonykor.

Egy unitárius kis leánytól kaptuk ezt a versikét. Karácsony tövében, midőn a házi angyalok susogni, repdesni kezdettek, a kis leány szívét megszállta a hála-érzés s úgy, a mint jött, leírta, kis öcsese elmondotta, a szülők pedig oly boldogok voltak, hogy sohasem fogják feledni ezt a karácsonyt. Mi lenyomtatjuk, hogy más szülők is láthassák. Szerk.

Szép karácsony, szent karácsony
Itt vagy ismét örömünkre.
Ma született a Megváltó
Messze, messze Betlehembe'.

Ma született a kis Jézus,
Öröm érte a világot,
Kigyúladt egy fényes csillag
Hirdetni e boldogságot.

Ennek a dicső csillagnak
Im' még most is él a fénye,
Itt ragyog e kedves estén
Mindenikünknek szemébe'.

Hála, boldogság és öröm
Ragyogó csillaga van ott.
Köszönjük a jó Istennek,
Hogy ily szép karácsonyt adott.

S köszönjük jó szüleinknek,
Hogy annyit fáradtak értünk.
Végzetetlen az a hála,
A mit mi irántuk érzünk!

A mint e szép karácsonyfán
Ragyog, s tündöklük minden ág,
Ugy ragyogja be szívetek
Hosszan, hosszantartó fényvel
Az öröm és a boldogság!

Egy unitárius kis leány.

Fogjunk kezét!

Uj esztendő van. Egy uj száz évet kezdettünk meg.

A régiből megismertünk egy részletet. Tudjuk, mit adott a munkásnak, mit a reménykedőnek. Megtanultunk benne és tőle sok mindent.

Egyet már régóta tudtunk, de kivált az utóbbi években ismételtén meggyőződünk arról, hogy nekünk unitáriusoknak a magunk erejére kell támaszkodnunk. Igaz ugyan, hogy a magyarországi keresztény egyházak tagjainak nagy sokasága a keresztény hittudomány főbb kérdéseiben ma már teljesen ugyan azt hiszi és vallja, a miért az unitáriusok csak nem régen is megvetés és üldözés tárgyai voltak, de mégis a XX-ik száz kezdetén sajnosan ki kell mondanunk, hogy az egyházi uniótól távolabb állunk, mint ezelőtt 25 esztendővel állottunk.

Aggasztónak mondjuk-e ezt az állapotot? Ne, mert hiszen a lényegben meg van az egység, csak a külső egyházhatalmi és egyházpolitikai érdekek szolgálnak gátul. Ki aggódhatna e miatt, hiszen szabad szemmel is láthatjuk, milyen szép tiszta csermelyekben szivárog ki a víz a zavarosan kavargó folyam töltése alól. Ott a sík mezőn találkozni fog a többivel, vagy fölszivódik az élőnövényzetbe és közös táplálék lesz belőle.

Senki se aggódjék a mesterségesen összerakott gátak miatt. Minél erősebbnek látszanak, annál üresebbek, annál könnyebben szétszakadnak.

Az eszmék diadala bizonyos. Nézzetek vissza az elmúlt száz esztendőre ti unitáriusok és látni fogjátok, hány helyen győzött máris az az eszme, a mely hirdette a hit, a gondolkodás, a közös testvériség, a felvilágosodás jogát. Hány helyen leomlott a testi és lelki szolgáltság, a sötétség és ósdiság vára.

Megnyilt az ég és a föld a szabadság előtt. Jöjjetek hát ti, a kik a lelki szabadságot szettetitek: *fogjatok kezet!*

Legyen ez a jelszó az új évben: *fogjunk kezet* a nemes, az igaz, a szent ügy: *a vallás és erkölcs* előmozdítására. A magyar hazának vallásos és erkölcsös polgárokra van szüksége. Az unitárius vallás minket tiszta erkölcsre, őszinte, nyílt és tiszta hitre kötelez, a mi azt teszi, hogy becsüljük, tiszteljük mindenkinek személyi és vagyoni jogát, becsületét. Becsüljük mindenkinek hitét, de ne tőrjünk a hitformák alatt rejtegetett babonát, homályt.

Legyen közöttünk mindenki apostol. *Mindenki*, tehát nemcsak az egyház tanácsosai vagy papjai, nemcsak férfiai, hanem mindenki: a férfiak és a nők, meg az ifjak kivétel nélkül.

Fogjunk kezét! Képzeljük el, mily hatalmas nagy kört alkotnánk, ha mindnyájan kezét fognánk: beölelnők az egész országot.

Ki nem ismeri a nyaláb vesszőről mondott hasonlatot! Magunkban oly gyengék vagyunk, mint egy vesszőszál, együtt erősebbek a sziklánál.

Sok derék, lelkes emberünk van, de sok tétlen is. Ti lelkes munkások, verjétek föl a tétlenül szendergőket!

Irodalmi vállalataink sikere nemcsak biztosítva lenne, hanem fényes is, ha minden intelligens unitárius támogatná.

A tárogató szól. A kinek füle van a hallásra, hallja meg!

B. Gy.

Vadrózsák a székelyföldről.

— Gyűjtögetik, a kik nem félnek a tövistől. —

Az alább közölt vers egy székely ember szerzeménye. Eredeti vadrózsa. Szerk.

Kolcsár Ilona szerencsétlen halála.

Ezerkilencszázadikban,
Áprilisnek hónapjában,
Szombat este mi történék:
Kolcsár Ilonát keresték.

Keresett anyám az Oltnál,
Folyó vize elsodort már.
Én Istenem! Én mit tettem:
Én magamat elvesztettem.

Édesanyja ott a boltba
A rossz hirt, hogy meghallotta,
Megtört szive fájdalmával:
Vajjon mi történt lányával?

Sirva kiált édes anyám:
Édes lányom, én Ilonám!
Hiába, már nem szólhaték,
Olt vizében benne valék.

Márton fiától azt kérdé:
Hol Ilona, nem tudod-é:
Márton fia azt feleli:
Tán csak az udvarra ment ki.

Egész éjjel nem aludtak,
Én érettem búslakodtak.
Hová lettem, azt nem tudták.
Hogy megvirradt, hirül adták.

Ilona elment lefelé
Egyenesen az Olt felé,
Keszkenőjét jegynek hagyta
Testvérenek ablakába.

Szüleim könnyei hullnak,
Testvérim sirva zokognak.
Hiába, már halott levék,
Olt vizébe belémenék.

Ilona te, mit gondoltál,
Az Olt felé elindultál?
Én egyebet nem gondoltam.
Csak magam elpusztíthassam.

Megzendült Héviz községben,
Hogy Ilona immár nincsen.
Jönnek-mennek, de nem kapják:
Mindenütt csak hirben hagyják,

Az Olt vize folyó árja
Habjai közé bezárva,
Hetednapig én ott valék
S megtalált már, ki odaért.

Eljött a halász csónakkal,
Partra kihozott ő azzal,
Letettek pázsintos földre
S ez lett ravatalom helye.

Édesanyám hozzám jöve,
Könnyzaporával öntöze,
Sirat engem keservesen,
Szólit engem a nevemen.

A virrasztók is eljöttek,
Körülöttem énekeltek
Az ég boltozatja alatt,
Csillagok sorai alatt.

Ilonát viszik temetni,
Jegyese megyen esküdni.
Ilyen eset nálunk nem volt,
Ne is legyen, hogyha nem volt.

Homoród-Héviz.

Édesapám s rokonaim,
Édesanyám s testvéreim,
Mind egyig megbocsássatok:
Velem többé nem szólhattok.

Az Ur legyen már veletek,
Intézze minden lépésetek
Áldását adja meg nektek,
Ő maradjon ti veletek

Legénysereg, lánybarátok,
Mind egyig megbocsássatok.
Mit én tettem, ne tegyétek,
Isten maradjon veletek!

Ő intézze lépésetek,
Bírja jóra szíveteket.
Utatok ne legyen átok!
Szálljon Ég áldása rátok!

Egész hévizi közönség,
Áldjon meg a dicső felség.
Szállítson áldást reátok:
Ezt kívánja Ilonátok.

Révész István.

Missiói levél.

Elköltözött ifju hiveimhez.

Mig itt csicsergett a fecske az eresz alatt; mig völgyön,
hegyen éneket zengett a dalos madár; mig ezer virág borította
a rezgő lombot és illatos füvet, nem érzett annyira hiányotok.
Ma? . . . Most? mikor az utolsó lombot is elfujta a szél; mi-
kor elköltözött vagy elnémult az egykor vidáman zengő madár-
sereg, — most tűnik ki igazán, hogy milyen kopár, milyen
puszta e hely, hol ti voltatok a dalos madarak, a nyiló virág-
nak társa, testvére.

Igen, a költöző madárnak sorsosa lettetek édes leány és
legény barátaim! Az eke szarva és guzsaly rég nyugszik itthon.
Elmentetek a messze idegenbe különböző foglalkozást keresni.
Távol levén most a nektek legdrágább, legkedvesebb hajléktól,
nem halljátok naponként az édes szülők jóra intő tanácsait.

Ugy-e örömmel fogadjátok, ha e kedves lapban, az „Unitárius Közlöny“-ben, én szólok most hozzátok jó szülőitek helyett?!

Emlékezem. Hát ti hogy ne emlékeznétek az utolsó perczre, melyben búcsut intettetek kicsiny falunknak; a lombnak, melyet kezetek letépett, a kertnek, melynek virágait ápoltátok?! Emlékeztek ugy-e a szülői ölelésre, az édes anyai csókra és a könyvek között elrebegett szivbeli tanácsra: »*gvermekeink, . . . halljuk jó hirneveteket!*

Kérlek, ne feledjétek el ezt a szivből jött tanácsot! Ennél jobbat én sem adhatok tinektek. Hiszen, legdrágább kincse annak van, kinek jó hirneve van. Többet ér ez aranynál, ezüstnél, minden gazdagságnál.

Ugyebár, milyen szép az a Pest, Kolozsvár, Brassó, hol szerencsét próbálni megállapodtatok?! . . . Kicsiny falunknak szép bádogos tornya is eltörpül azoknak palotái előtt. De vigyazzatok! . . . ott a paloták között sok kísértet lakik. Lesznek ott urak, cifra asszonyosságok, kik megdicsérik arczotok rózsáját, szemetek csillogó tüzét, derekatok karcsuságát, és . . . és aztán hívni fognak, hogy menjetek hozzájuk gyönyögre, vidámságra. Édes anyátok szötte szép ruhátok helyett ígérnek hosszú köntöst, csizmatok helyett parányi cipőt, munkához szokott ujjaitokra csillogó gyűrűt, fáradság nélkül gyönyört. Hát én nagy jó akarattal kérlek titeket: *ne fogadjátok el az ilyen ajánlatot!* Mészárszékre vinnék most ép testeket, sárba tipornák bécsületeteket, s ha arczotok szép rózsáját elveszítétek, ha karcsu derekatok nem ingerelne már senkit ölelésre: kidobnának, mint ti szoktatok itthon kertetek elszáradt virágát s kétségbeesve átkoznátok meg azt a perczet, melyben elhagytátok kicsiny falutokat. Mit érne akkor az aranygyűrű a munkátlanság miatt kipuhult, kifehéült kezeteken; milyen hir jöne akkor rólátok aggódó szüleitekhez, ha azt kellene tudniok, hogy kiket elbocsátottak tisztán, ártatlanul: élőhalottak lettek az erkölcsstelenség sötét koporsójában?!

Mondom tehát én is nektek aggódó szüleitek tanácsát: Halljuk jó hirneveteket!

Tirólatok, a székelyekről sok szépet beszél a történelem. Tanácsolom hát, hogy a székely névnek szerezzetek becsületet. A ki közületek munka nélkül akar pénzt szerezni, az nem igaz székely. Az nem szerezni, hanem tékozolni ment. Szégyent hoz nemzetére. Pedig ez óriási bűn lenne, kedves barátaim! Ékesítsétek hát szolgálataitokat igazi *munkássággal, szorgalommal, engedelmességgel*. Keljetez korán, feküdjetez későn. Ömöljék el tisztaság minden szögleten, a hol laktok, hogy mondhassák rólátok ma is: »*nem fajult el még a székelyvér!*“ Ékesítsétek

szolgálataitokat *igazságzzeretettel, hűséggel*. Ne feledjétek, hogy *hamarabb utoléri a hazugot, mint a sánta ebet, ne feledjétek, hogy inkább kell őriznetek gazdáitok javát, mint a magatokét*. Ha jők lesztek, fajotokat dicsérik, ha rosszak, a székelyre hoztok gyalázatot. Ez pedig egyenlő lenne a hazaárulással. *Vigyázzatok! Ébren legyetek!*

E tekintetben is akarjuk hallani jó hirneveketek! De én még ennél is többet akarok édes jó barátaim! Én azt is elvárom tőletek, hogy *vallásunkat: az unitárius vallást prédikáljátok, ismertessétek*, Hogyan? hisz nem vagyunk mi papok! — mondhatjátok erre. De igen, első sorban minden ember önmagának papja. Nem szabad felednetek, hogy a mi vallásunkat még ma sem ismeri mindenki, vagy félreismeri. Ti ismeritek multunkat. Megmutattam sokszor, hogy hitünkért miképpen üldöztek. Mutattam a máglyát, hol megégették; a börtönt, hol gonosztevőként szenvedtetek. Tudjátok, hogy imádkozó népünket miként verték ki karhatalommal templomaink és iskoláinkból. Tudjátok, hogy szenvedéseink miatt elégtételért bátran odakiálthatnánk az élő Istenhez . . . de nem kiáltunk. Ki kellett állanunk a tűzpróbát. Kiállottuk. Mártiraink vannak. Mi vértelen kezet mutathatunk fel azok előtt, kik tűz és börtönnel terjesztették hitüket. Megfogytunk, de meg nem törtünk. Hitünk lobogója tisztábban leng, mint valaha.

Prédikáljátok vallásunkat, nem szóval, de cselekedettel. Sokan, sokan mentetek el idegenek közé. Tartsatok össze. Legyetek részesei egymás örömeinek, egymás bánatának. Keresétek fel egymást a szent napokon. Induljatok együtt az Istenházába, ne egyebüvé, hanem az Istenházába, és ne egyébért, hanem imádkozni. Mutassátok be magatokat ez által vallásos népek, Isten gyermekeinek.

Ti, mint a munkás méh, keresetre mentetek. De hiába való lenne izzadástok, hasztalan lankadtok el a munka terhe alatt, ha meg nem szokjátok a legszebb erényt! *a takarékossgot*. Ebben van a boldogulás titka. Sajátítsátok el e legfőbb tudományt édes barátaim! E nélkül elúszik veritékezésetek jutalma, elröpül az idő és azt többé vissza nem hozhatjátok.

A fát gyümölcséről, titeket cselckedeteitekről ítél meg a világ. Ha jól van dolgotok, ha ti jól laktatok: jut-e eszetekbe, hogy azokon a nagy, fényes városokon hány munkaképtelen társatok éheznek? Tudtok-e róla, hogy vannak intézetek, hol vakokat gyógyítanak, árvákat nevelnek . . . és az ilyen humanus intézetek fentartására áldozatot kell hozni minden jó kereszténynek?! . . . Keresetetek nem sok, de ha kezet fogtok a takarékossgal; ha székely szöttes ruháitokat fel nem váltjátok a

bolti czifra ronggyal; ha haszontalan csecse-becsékre ki nem dobjátok veritéketek jutalmát; ha a korcsmák küszöbét nem koptatja lábatok: egy pár fillért minden héten félre tehettek ilyen szent czélokra s most az árvák, majd a vakok intézetének átadhatjátok ilyen irás kíséretében: „*a székelyföldi unitárius fiuk és leányok adománya.*“

Igy hoztok a székely névre és unitárius hitre becsülést. Igy prédikáltok vallásunk elveit tisztán, hamisítatlanul, így hiszik el mások is, a kik nem ismernek vagy félreismernek, *hogy ezek nem Krisztus tagadók: ezek Krisztus igaz követői!* Igen, én elvárom tőletek, hogy így cselekedjetek. E kedves lapot, az U. K.-t elküldöm hozzátok. Ti adjátok kézzől-kézre. Olvassátok. Kövessétek tanácsaimat, hogy halljuk jó hirneveteket!

Tordátfalva, 1900. nov.

Deák Miklós
unitarius pap.

EGYHÁZI ÉS ISKOLAI MOZGALMAK.

Boldog új évet kívánunk az olvasónak!

— **Báró Petrichevich Horváth Kálmán** főgondnok ur, a mint ezt már évek óta tenni szokta, ez új év alkalmából is a., az Ezredéves Emlékalapra 100; b., a Ker. Magvető-alapra 50, c., az Unitárius Közlöny-alapra 50; d., a kolozsvári egyházközség ezegetényei számára 60; e., a tordai egyházközség szegetényei számára 20; f., a kolozsvári Rongyos-Egylet számára 20; g., a széplaki templomban egy hármónium szerzése költségeire 100 koronát, együtt 400 kor.-t adományozott. Valóban a főgondnok ur áldozatkészsége páratlanul áll egyházunkban Istennek szent áldása legyen életén és adományain!

— **Kinevezések.** A főt. püspök ur Máté Sándor szt.-mihályfalvi kántort. Bágynba rendelte ki ugyancsak kántornak; Marosi Mátyás okleveles tanító-jelöltet pedig Kaalba kántortanítónak; Boros György kaáli tanítót Medesérre kántortanítónak. Legyenek üdvözölve újállásaikban és kísérje siker munkájukat az Ur szőlőjében.

— **A kongrua lelkészeink** számára az 1900-dik évre a napokban kiutatván, kiosztása folyamatban van, sőt, mire e sorok megjelennek — az új évre — valószínűleg összes lelkészeink meg is kapják illetékeiket; a kiknek t. i. a törvény alapján a kongruához igényük van. A leányegházakban szolgáló lelkészeinkre nézve a fuvardijákat illetőleg — a mint erről örömmel értesültünk — a főt. püspök urnak személyes közbenjárásával sikerült jelentékeny kiigazításokat, illetőleg emelést eszközölni s kilátása van arra is, hogy segéd-lelkészek tartása czimén egy pár ezer korona még az egyes lelkészi állásokra megállapított kongruán felül egyházunk rendelkezésére fog bocsáttatni, a melyből nyugalomba ment, vagy elhalt lelkészek helyett időközi szolgálatokat teljesítő lelkészeink elszámolás mellett díjaztassanak, illetőleg özvegyeik, a mig a lelkészi lakot birják, fölmentessenek a beszolgáló lelkész ellátásával rájuk nehezedő teher alól. Végül elismeréssel tartozunk a főt. püspök urnak a kongrua-ügyben kitejtett buzgalmaért azért is, hogy sz.-udvarhelyi egyházközségünknek önállósítása, a mi iránt az egyházközség folyamodása kétszer is visszautasított,

a főt. püspök urnak közbenjárására indokoltnak ismertetett el a sz.-udvarhelyi lelkészi állás jövedelmének kiegészítése iránt is az intézkedés rövid időn meg fog történni.

— **Nagy Lajos tanár nyugalomban.** Szép ünnepélyeskéje volt f. év decz. 11-én az unitárius főgymnasium igazgatóságának. E napon értesült hivatalosan, hogy a vallás- és közoktatásügyi minister úr Nagy Lajos főgymnasiumi tanárt 1900. decz. 1-től kezdve nyugalomba bocsátotta. Dr. Gál Kelemen igazgató meleg szavakkal méltatta azokat a kiváló szolgálásokat, melyeket Nagy Lajos tanár 43 év alatt az ifjuság nevelése és oktatása érdekében teljesített. Kiemelte és méltányolta a Nagy Lajos tanári működésében azt a nemes idealismust és erővel teljes patriotismust, melyet az ifjuság szívébe csepegtetni soha meg nem szűnt. Rámutatott az iskola társadalmi és irodalmi életében, valamint a nagy társadalom minden mozgalmában kifejtett lelkes ügybuzgóságára. Kivette részét bőven az iskolán kívül is a munkálkodásból. Hiszen ott állott, mint vezető a „Ker. Magvető” és „Unitárius Közlöny” megszületésénél s fiatalos kedélyével buzgó lelkesedéssel példaképpen mindig legelől járt. Fekete Gábor emlékezett meg ezután a Nagy Lajos tanár 43 éves szolgálatáról. Az igazgatóság háláját és elismerését tolmácsolja a hosszú, érdemekben gazdag működéséért. Rögös volt a 43 éves pálya, de annak megfutása után vigasztalhatja az a tudat, hogy működése meghozta gyümölcsét az ifjuság hazafias szellemében és érületében, örömeire szolgálhat, hogy nem testi vagy lelki fogyatkozás miatt kell búcsuznia az iskolától, hanem szívében a kötelességteljesített megnyugtató tudatával mehet nyugalomba. Kívánja, hogy ebben a fiatalos erőben és egészségben sokáig éljen. Nagy Lajos tanár megindultan fogadja és köszöni meg a nem várt ünnepélyes üdvözlést és búcsuztatást. Nagy Lajos tanár tisztelői, barátai és volt tanítványai, férfiak és nők december 15-én a Központi Szálló emeleti termében mintegy 80-an gyültek össze búcsuvacsorára. Ferencz József püspök ur emelt első poharat s mint kortársának élete pályáját végigtekintette, méltányolta ezután az ünnepelt, a tanárok és a vendégek számosan szólottak, felújítván egy-egy epizódot a hosszú multból. A társaság igen jó hangulatban volt a keső éjjelig. Nagy Lajos tanár megelekedve tekinthet vissza nemcsak pályájára, hanem erre a két jelenetre is. —rt.

— **Mező-Örményesen** a pretestánsok, kik közé az unitáriusok ebben az esetben föltétlenül számítandók, templomot építettek, azt 1900. nov. 25-én megnyitották. Unitárius részről Rédiger Géza szabédi lelkészünk tartott beszédet, a mely kenetteljes, szónokias és hazafias. Olyan beszéd ez, a minőt az apa leánya mennyegzőjén szokott tartani, mert Mező-Örményesen 23 év óta ápolja, növeli Rédiger Géza szívével és életével az odahuzódott szegény munkás pretestánsokat, kik között sok az unitárius. Alkalmi cikkeink miatt a jövő számban fogjuk közölni Rédiger szép beszédét.

— **Dr. Brassai Sámuel** sirját az E. K. Tanács körülkerítettte és egy kis lapra ráíratta: Brassai S. ideiglenes sírhelye, miután a síremlék érdekében a Brassai-émlékbizottság más, megfelelőbb helyet kért és kapott a várostól.

— **A Brassai-émlékre** hiveink ujabban szépen adakoztak, de még sokan nem adták meg filléreiket.

— **Berde Mózsás** sirját az Unitárius Egyház Képviselő Tanácsa emlékkövel fogja elláttatni a jelen évben. Egy bizottság működik ez ügyben. Pákey Lajos főmérnök készítette a tervet, a mely görög stílusban, egy kőkoporsó mintájára van kivéve. A komoly méltóság párosul az egyszerűséggel és állandó

sággal. Így lehetett leginkább kifejezni a nagy alapító intencióját, hogy sirját egyszerű kőkoporsó fedje. A mű nagyszabású lesz. Díszére válik a kolozsvári temetőnek, sőt egy sem fogja megközelíteni a mostani siremlékek közül. 10.000 korona összegbe fog kerülni.

— **Vörösmarty-ünnepély.** Az unitárius főgymnasium ifjúsága 1900. évi decz. hó 1-én d. e. 11 órakor halhatatlan költőnk: Vörösmarty Mihály születésének századik évfordulója alkalmából emlékünnepet rendezett a tanári kar és szépszámu közönség jelenlétében. A „Szózat“ eléneklése után Abrudbányai Géza VIII. oszt. tanuló szép szavakkal emlékezett meg felolvasásában a költőfejedelméről. Ezt követte az ifjúsági „Apolló-kör“ által előadott zenedarab. Nagy hatással szavalt Kovács Kálmán VIII. oszt. tanuló Vörösmartynek „Szép Ilonka“ című költeményét. Utána az ifj. dalkör énekelt, majd Ptacsnik György VII. oszt. tanuló Vörösmarty „Vén cigány“-át szavaltta érzéssel. Bezáróul az ifj. „Apolló-kör“ zenélt.

— **Köváry Mihály** kolozsvári ügyvéd, az ügyvédi kamara titkára, az unitárius egyházi fő Tanács tagja egészen váratlanul elhunyt Kolozsvárt. Nagy és mély részvét nyilatkozott meg érette Kolozsvár minden körében. A derék ügyvéd egyszersmind nagy athleta volt. Sok éven át tanította a vivást kitünő sikerrel. Az unitárius egyháznak nagy szolgálatot tett az egyházjogtan megismerkedésével és a házassági jognak hatalmas védésével. Még sokak előtt emlékeztet az a derék harcz, a melyet a hírlapokban oly sikerrel harczolt meg az unitárius egyház jogai védelmében. Fájó érzéssel gondolunk a jellemes, derék férfura, kinek hasznos munkássága immár megszűnt örökre. Vajh' támad-e, a ki betöltse helyét? Közölni fogjuk életrajzát arcképpel.

— **H. karácsonfalvi** templomunk belseje rendezésére adakoztak: Az áldozócüütörtöki ünnepélyes istentiszteleten konfirmált 17 ifju és a szülők áldozó erényeit követve 11 kor. 80 fill. alapítványt tett, mely az 1898-ban konfirmáltakéval együtt 19 kor. 32 fillért tesz. A templomi felszerelések festésére: **Demeter Dénesné, Béla G. Józsefné, Szabó Mihályné, Rigó Józsefné** (kik négyen gyűjtötték az adományokat, vezették minden tekintetben az ügymenetet), **Benczédi Mózesné, Szentpáli Zsigmondné, Vagner Jánosné, Boros Zsigmond, Barabás Dénesné, Bokor Juliánna (Bukarest) 2—2; Mátyás Róza, H. Kovács Andrásné, Marenczki Józsefné, özv. Szöcs Jánosné, Bálint Jánosné, Kovács Domokos — Albert 1—1 koronát; Pünkösti Gyuláné, Kilyén Józsefné, Szabó Dénes, Szentpáli Sándorné, Füzi Mózesné, Román Jánosné, Nébel Józsefné, Kelemen Lajosné, Mihály Ferenczné, Egyed Domokosné, id. Tóth Ferenczné, özv. Miklós Ferenczné, Mátéfi Lajosné 80-80 fillért. (Folyt. következik.)**

— **A nagy-ajtai** unitárius új papi lak és gazdasági épületek építésére önkéntesen adományoztak: **Dr. Ferenczy Géza 104 k, Kovács Gábor 100 k, Weiss Berthold orszgy. képv. 100 k, Répa Mihály 100 k, Lőfi Ödön 100 k, Péterfi Sándor és neje Szöcs Anna (K-Ajta) 40 k, néhai dr. Ferenczy Gézáné, Péterfi Lőrincz, id. Péterfi Sándor, ifj. Péterfi Sándor, Darkó Lajos 20—20 k.; Tana Albert, ifj. Darkó György, Incze Gábor 10—10 k.; id. Darkó Áron, Simon József 12—12 k.; Szentpáli Sándor, Benedek András, id. Simon György, Tóth Mózes, Porzolt Józsefné, Szalad Juliánna, Incze Dénes, Péterfi Áron (H.-Almás) 10—10 koronát. (Folyt. köv.)**

— **Gyászhirek.** Özv. Bölöni Sikó Lajosné sz. nagyváradi G. Gyulai Eszter életének 70-ik, özvegyiségének 10-ik évében nov. 30-án elhunyt; fiai Kanuth és Lajos, leánya Eszter és 2 unoka gyászolja a derék nőt. **Gagyai Pálffy Mihályné** sz. Adámosi Végh Julia elhunyt d.-cz. 11-én Gagyban élete 40-ik évében hosszas szenvedés után. Férje, rokonai és ismerői mély fájdalommal kísérték sirjába.

— **Igazítás.** Az Unitárius Közlöny 1900. évi 12-ik számában az árkosi Ferenczi József életrajzában a 347. oldalon tévesen van 40 000-nek mondva a muzsika sereg száma 10.000 helyett. Ugyanott az van állítva, hogy Ferenczi egy „Mater dolorosa“ képet tétetett az asztalra a biblia mellé. Ennek a tételnek az első része szájhagyományon alapul, de a valóságnak nem felel meg, mert az egész Gagyban nem volt s talán most sincs egyetlen „Mária dolorosa“-kép.

EGYLETI ÉLET ÉS MUNKÁSSÁG.

Társas összejöveteleit a Dávid Ferencz-Egylet január 5-én estve kezdi meg a New-Yorkban. Olvasóink vegyék tudomásul. Felolvás Boros György a Niagara-ról. Kezdeté 1/2 8 órakor. Belépti díj nincs. Perselyadomány tetszés szerinti.

A torockói fiók-egylet vegyes dalköre decz. 9-én dal- és táncestetélyt rendezett. Jól sikerült az estély mindkét része. Volt egy elnöki megnyitó-beszéd, 3 szavalat, 3 ének. Az estély rendezésében a szerepekben résztvettek az intelligencia és a nép is. Hogy mily népes volt az estély, mutatja a pénzbeli eredmény: 60 filléres belépő-jegyekből a tiszta haszon 32 kor. 80 fill. volt. Csak buzgólkodjanak tovább és buzdítsanak más egyházakat is hasonlóra!

Jelszavunk legyen az új évben is: mindenki szerezzon még egy tagot. Egy kis buzgósággal meg lehet tenni. A ki tíz új tagért az évi díjat egyszerre beküldi, annak 10 helyett 11 példányt küldünk az Unitárius Közlönyből.

A t. lelkész urak mindenike 5—5 új tagot szerezhetne az új évben. 500 új tag nagy lendületet adna egyletünknek. Mutatványszámot mellekeltünk felhasználásra.

Az egylet pénztárába f. é. nov. 24-től decz. 29-ig rendes tagsági díjat fizettek: Egyedné Zöld Mariska M.-Andrásfalva 900-ra, Comanescu Sándorné Kolozsvár 901-re, Zoltán Béla Kolozsvár 99—901-re. Kovács Sándorné Zilah, Székely József Verespatak 900-ra, br. P. Horváth Kálmán, br. P. Horváth Kálmáné, br. P. Horváth Melania, Hortenzia, Katalin, Eszter, Antónia és Ferencz F.-Zsuk 901-re, Kozma Albert Pata 901-re.

Előfizetői díjat fizettek: Fábian Gedeonné Szováta, Major Domokos Sz.-Sebes, Barla Domokos Torda 900-ra, Huszár János Kolozsvár 900—901-re.

Alapítói díjat fizettek: Főtiszt. Ferencz József püspök ur és főtiszt. Ferencz Józsefné Kolozsvár.

Az ifjusági f. e. pénztárába fizettek: Mikó Imre, Meltzl Balambér. Gelei Kálmán és Molnár Béla.

Az abrudbányai f. e. pénztárába fizetett 3 tag.

Kolozsvárt, 1900. decz. hó 29-én.

Gálfi Lőrincz
pénztárnok.

Perselyünk. Lelkes és buzgó elnökünk újabb kezdeményezésére a perselybe megkezdődött az adakozás. Ajándékoztak: Br. P. Horváth Kálmán egyel. elnök 100 koronát, dr. Ferenczy Géza ügyvéd N.-Ajtáról 20 koronát, Matskássy Pál Kolozsvárról 10 koronát, Révész István H.-Hévíz 20 koronát. Fogadják e helyen is az egylet köszönetét.

A ny.-szt.-mártoni tüzkárosult egyház és lelkész javára Bedő Dániel ur szerkesztőségünkhöz küldött 5 koronát. Kelemen Albert esperes ur kezéhez küldöttük Maros-Vásárhelyre. A főt. püspök ur is felhívta a híveket adakozásra.

Az Unitárius Közlöny olvasóihoz.

Lapunk 13 évi pályafutás alatt kivívta magának az általános elismerést nemcsak az unitáriusok között, hanem azon kívül is. Örömmel várja mindenki, kedvvel olvassák sok ezeren. Az Unitárius Közlöny nemcsak hézagot pótol, hanem közszükséget. Az Unitárius Közlöny szivesen látott lapja a városnak is, a vidéknek is

Vezércikkei, költeményei, életrajzai, arczképei, „A nők világa“, „Az ifjuság köre“, „Vadrózsái“, egyházi és iskolai mozgalmai mind közérdekűek és mind jóra irányítók a vallásos és erkölcsi élet mezején.

Az egyleti életnek állandóan mozgató szerve. Mint ilyen, nemcsak az unitáriusok között tesz szolgálatot, hanem kifelé is meg van a hatása.

Az új száz esztendőbe hazai és külföldi jelesek vezetik be, de kezdő embereink s ifjaink is meg-megszólalnak lapjain.

Terjedelme a múlt évben minden hónapban 2 ív volt, tehát kétszer annyit adott, mint a mennyire vállalkozott. Így kezdjük meg az új évet is, de hogy így is folytassuk, az egészen olvasóinktól függ.

Olvasóinktól nagyon keveset kívánunk: csupán 2 koronát egész évre.

Még egy kis fáradságot is kérünk mindenkitől: *szerezzen maga mellé még egy tagot.* A tagdíj 5 éven át fizetendő. Egy évre elő lehet fizetni 2 korona 40 fillérral.

Minden fizetést kérünk január hónapban.

Szerkesztőség.

TARTALOM: A XX-ik század küszöbén Ferencz József. 1. lap. — A ki ég, az él. Dr. Eliot A. Sámuel. 4. l. — Föl a lobogót! Boros Gy. Nők világa. Egy pár szó papnéinkhoz és tanítónéinkhoz. Egy városi nő. 7. l. — Murányi Farkas Sándor. (Arczképpel.) B. Gy. 9. l. — Késő ősszel. (Költ.) Murányi Farkas Sándor. 11. l. — Az ámerikai unitárius lelkészek. Boros György 14. l. — Az új esztendőben 17. l. — Elmélkedés a múlt s jövő felett Pap Mózés. 18. l. — Az ifjuság köréről: Apám levelére. (Költ.) Pap Domokos. 20. l. Karácsonykor (költ.) Egy unitárius kis leány 22. l. — Fogjunk kezét! 22. l. — Vadrózsák a székelýföldről: Kolcsár Ilona szerencsétlen halála. (Költ.) Révész István. 24. l. — Missiói levél. Deák Miklós. 25. l. — Egyházi és iskolai mozgalmak. 28. l. — Egyleti élet és munkásság. 31. l. Az unitárius Közlöny olvasóihoz. 32. l.

Nyomatott Gámán J. örököse könyvnyomdájában Kolozsvárt.